מגנזי המלך

עובדות מוכיחין, שסיפר רבינו בנועם שיחין, בסעודתא דחקל תפיחין

פרשת ויקהל תשפ"ב לפ"ק
| גליון ל"ה |

סיפורי קודש שסיפר כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א על

הגה"ק רבי ברוך מגארליץ זי"ע

יומא דהילולא קדישא א' אדר

דער גארליצער רב איז געווען א זוהן פונעם דברי חיים, ער האט געהייסן נאכן זיידן דער ברוך טעם.

דער גארליצער רב איז געווען א איידעם ביים ייטב לב, און ס'האט אים געארט וועו ער האט געזעהן אז דער ייטב לב גיבט זיך אפ מיט די בחורים, דער גארליצער רב איז געווען א שארפער, האט ער געזאגט פארן ייטב לב 'דער שווער זאל זיך אפלאזן פון די יונגלעך, וועט דער שווער צוקומען צו הויכע מדריגות'. האט דער ייטב לב אים געזאגט 'כ'בין מוותר אויף אלע מדריגות, און אויף צו לערנען מיט די בחורים בין איך נישט מוותר'.[1]

*

די גארליצער רעביצין איז זייער יונג נפטר געווארן.[2]

וועו ס'איז געווען די מחלוקת אין סיגוט נאכ'ן ייטב לב'ס הסתלקות, איז דער גארליצער רב געווען ביי די דין תורה פון די חמש (ה"ה חמש בוררים שנתמנו לדון בהדו"ד והסכסוך שבסיגוט), און אין שנת תרמ"ח שרייבט ער אז ער איז א 'קרוב שנתרחק', ווייל מ'האט געטענה'ט אז ער איז א קרוב (אל מרן הקדושת יו"ט ז"ל), שרייבט ער אין שנת תרמ"ח אז ער איז א קרוב שנתרחק (כן כותב הגה"ק מגארליץ במכתבו הנדפס במלחמת מצוה, שהוא קרוב שנתרחק), מיינט דאס אז זי איז אוועק בערך צוואנציג יאר פאר אים.[3]

ער האט חתונה געהאט נאכאמאל, אבער אלע קינדער זענען פון די ערשטע רעביצין.

*

דער גארליצער רב איז אמאל געווען אין צאנז ביים פאטער, דער דברי חיים האט געריידט פון זיך מיט א שפלות, מיט א גרויסע ענוה - אסאך מאל איז אזוי געווען - בקיצור, דער הייליגער דברי חיים האט אנגעהויבן צו רעדן פון זיך מיט א צובראכנקייט און א שפלות, רופט זיך אן דער גארליצער רב 'טאטע, איך האלט יעצט ביים ארויס פארן נאך גענלט, אז מענטשן וועלן הערן אז איך האב א טאטע וואס קען נישט לערנען, און איז נישט קיין ערליכער איד, און איז נישט קיין צדיק, וועל איך דאך נישט מאכן קיין גענלט...'.

*

דער גארליצער רב איז אויך אמאל געווען אין צאנז, וועו ער האט געדארפט חתונה מאכן א קינד, און ער האט געבעטן ביים דברי חיים אויף די חתונה הוצאות, האט דער דברי חיים געזאגט אז ער האט נישט, אינצווישן זענען אריין דער און יענער, און פאר זיי האט דער דברי חיים יא געגעבן, איז ער אריינגעקומען און געזאגט אז דער טאטע גיט פאר יעדן, און נאר וועו ער קומט בעטן, זאגט מען אים אז מ'האט נישט, האט דער דברי חיים געזאגט 'אויב איך וועל נישט געבן פאר יענעם וועט ער נישט האבן, וועו וועט זיי געבן? אבער דו, אז דו וועסט ארויס פארן נאך גענלט, און דו וועסט זאגן אז דו ביסט דעם צאנזער רב'ס א קינד, וועט מען דיר געבן'.[4]

---

1 הביאו מרן רבינו שליט"א בהקדמתו לספה"ק ברך משה על מועדים ח"א. ועי' במהר"א ט"ב מש"כ מרן שליט"א לבאר עפ"י עובדא זו את מאמר הכתוב בפרשת תרומה "ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו", עיי"ש ומשם תדרשנו לטובה.

2 החתונה של הגה"ק מגארליץ ז"ל עם זו' הרבנית הצ' פעסיל ע"ה בת מרן הייטב לב ז"ל היה בשנת תר"ז, ואחר שנפטרה נשא בזיוו"ש את הרבנית הצ' לאה ע"ה בת הרה"ק רבי מנחם פנחס מלאנצהוט ז"ל בת הגה"ק רבי אלעזר מלאנצהוט ז"ל בן הגה"ק בעל בני יששכר ז"ל.

3 כי הרה"ק מגארליץ נסתלק בשנת תרס"ו, ובשנת תרמ"ח כעשרים שנה קודם לכן כבר היה 'קרוב שנתרחק', דהיינו שהי' מתחילה קרוב למרן הקדושת יו"ט ז"ל, ונתרחק עכשיו אחרי פטירת זוגתו הרבנית בת מרן הייטב לב.

4 ונעתיק כאן מה שסיפר מרן רבינו שליט"א בענין זה תחת אחד השיחים בזה"ל:

ביים דברי חיים איז געווען א גרויסע עבודה יעדן טאג, ס'פלעגן צו קומען אידן וואס האבן געדארפט ישועות, עס איז געקומען אידן וואס האבן געברענגט געלט, ס'פלעגט אריין צו קומען א געוואלד מיט געלד, אידן האבן געברענגט געלט פערזענדליך און מ'האט געשיקט געלט אויף די פאסט, היינט הייסט עס א מאני-ארדער, עס האט געהייסן אין יענע צייט 'א פאסט-אנווייזונג', אזוי האט עס געהייסן בימים ההם, אידן האבן געשיקט געלט, און די פאסט האבן געברענגט דאס געלט אהיים, ס'איז געקומען אידן וואס האבן געדארפט ישועות, און ס'איז געווען אז מ'האט געשיקט קוויטלעך אויף די טעלעגראמען, מיט געלט אויף דעם, אבער ער האט אלעס אויסגעטיילט, יעדן טאג איז מען געשטאנען אין די רייע נאכ'ן דאוונען, און ער האט אויסגעטיילט.

כל הזכויות שמורות ©

פאר די אייגענע קינדער האט ער נישט געגעבן. אויף די עלטערע יארן האט ער געהאט אסאך קינדער, האט אמאל איינע פון די טעכטער מ'האט געדארפט א קליידעלע מ'האט געדארפט שיך וכדו', ער האט געזאגט 'ער האט נישט ער קען נישט געבן', איז געווען א מלמד וואס האט געדארפט געלט, ער האט געהאט א שטוב מיט קינדער, איז ער אריין געקומען מיט די קינדער, און ער האט אים געגעבן געלט וואס ער האט געהאט, נאכדעם איז אריין געקומען זיין טאכטער און זי האט אויך געבעטן, האט ער געזאגט אז ער האט נישט, האט זי אנגעהויבן צו ווייגען, פריער איז דא געווען איר חבר'טע א אנדערע מיידל און יענער האט געבעטן און ער האט איר געגעבן, און פאר איר געבט ער נישט, האט ער געזאגט, 'כ'וויים נישט וואס דו ווילסט, יעדער איז דאך א קינד פון דעם, ער איז דאך א תלמיד חכם, איז זי דאך א בת תלמיד חכם, אוודאי האב איך איר געמוזט געבן..', איז געשטאנען דארט דער גבאי, ער האט געהייסן משה יהושע, האט ער זיך אנגערופן, מ'זאגט אויף איר אז זי איז אויך א בת תלמיד חכם, האט ער זיך צושמייכלט, און ער האט געזאגט אויב אזוי בארג מיר געלט וועל איך איר געבן.

ובהזדמנות אחרת סיפר רבינו שליט"א עובדא כעי"ז מהרבנית גיטשא ע"ה בת הרה"ק מצאנז זי"ע, ולחיבת הקודש נעתיק כאן העובדא בארוכות כפי שסיפרו מרן רבינו שליט"א תחת אחד השיחים בזה"ל:

רבי יודא'לע וויים איז געווען דא (ה"ה הרה"ח ר' משה יודא וויים ז"ל מגדולי חסידי נאפאד והוניאד ומחשובי תלמידי רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל בעיר פאטמאר), ער האט געוואוינט אין קלויזענבורג פאר די קריג – כ'מיין אז ער האט געוואוינט אין א דארף נעבן קלויזענבורג - און ער איז אריינגעפארן קיין קלויזענבורג זיך אינקויפן מעבל - ער האט דעמאלטס געהאט חתונה געהאט – און ער האט געהערט אז די גלינא רעביצין איז דא, דעם צאנזער רב'ס א טאכטער (ה"ה הרבנית הצ' גיטשא ע"ה זו' של הרה"ק ר' בצלאל יושע אב"ד גלינא ז"ל נכד הרה"ק רבי מיכל מזלאטשוב ובן בתו של הרה"ק הרבי ר' מאיר'ל מפרעמישלאן ז"ל), וועט ער גיין צו איר, איז ער אריינגעקומען אין שטוב, זעהט ער אז זי איז צוגעלייגט, פרעגט ער, 'פאר'וואס איז די רעביצין צוגעלייגט?', האט זי געזאגט אז זי איז געקומען אהער ווייל זי דארף געלט, און זי האט נישט געמאכט קיין געלט, האט ער געזומען דאס גאנצע פעקל געלט, און געזאגט 'רעביצין נעמט'ס'...

האט זי אים געזאגט, 'יונגערמאן, איך וועל דיר פארציילן א מעשה', ווען זי איז געווען א קינד און זי איז אויפגעוואקסן געווארן אין צאנז ביי איר טאטן אין שטוב, און ס'זענען געקומען ארימע קינדער וואס האבן נישט געהאט קיין קליידונג, און דער דברי חיים פלעגט געבן פאר זיי, זי האט אויך נישט געהאט, און זי האט אויך געווייגט צום טאטן, און פונקט איז אריינגעקומען צום טאטן א ארימע מיידל, אפגעריסן, און זי האט געבעטן, 'רבי, איך דארף געלט אויף קליידער', האט דער דברי חיים ארויסגענומען געלט, און מיר געזאגט, 'גיי מיט איר צוזאמען, און קויפט פאר ענק', אבער זי האט זיך געשעמט צו גיין מיט איר, ווייל זי איז געווען אזוי אפגעריסן, אז זי האט זיך געשעמט צו גיין מיט איר אויף די גאס, און דער דברי חיים האט איר געזאגט זי זאל גיין מיט איר, און זי האט זיך אזוי צוריק געהאלטן, האט דער דברי חיים געפילט אז זי וויל נישט, און האט פארשטאנען פארוואס זי וויל נישט, האט ער איר געזאגט 'דו שעמסט דיך צו גיין מיט א ארים אידיש קינד אין די גאס?!', און האט איר געגעבן א קניף אין פנים, האט זי געזאגט, 'יעדעס יאר, אין דעם טאג ווערט עס געשוואלן'. די

מעשה האט זי פארציילט פאר ר' יודעלע'ן, לכבוד דעם וואס ער האט איר געגעבן א גרויסן סכום.

*

דער גארליצער רב איז דאך געווען א שארפער, אמאל ווען ער איז געווען אין צאנז, האט ער זיך אנגערופן אויף איינעם, אז ער איז אזא גרויסער רשע, אז ס'איז א מצוה אים צו באגראבן, דער דברי חיים הערט וואס ער זאגט, זאגט ער אים, ווער זאגט דיר אז ס'איז א מצוה צו באגראבן א רשע, איך וועל דיר ברענגען א ראיה אז ס'איז נישט קיין מצוה, ווייל ס'שטייט ווען די אידן זענען ארויס געגאנגען פון מצרים, ואת עורם ועריה (יחזקאל טז, ז) ערום מן המצוות (כן פירש"י שם), לכאורה פארוואס זענען זיי געווען ערום מן המצוות, ס'איז דאך געווען דעמאלטס נאך די ששת ימי אפילה וואס אלע רשעי ישראל זענען אויסגעשטארבן (עי' רש"י במכת חושך), און מ'האט זיי דעמאלטס באגראבן, אויב אזוי, האט מען דאך אזויפיל רשעים באגראבן, איז וואס הייסט ערום מן המצוות, זיי האבן דאך געהאט אזויפיל מצוות, אלא מאי איז געדרינגען אז עס איז נישט קיין מצוה צו באגראבן א רשע, אזוי האט דער הייליגער דברי חיים געזאגט, זאגט דער גארליצער רב 'טאטע, א טויטן רשע איז דען א מצוה צו באגראבן? א לעבעדיגן רשע!' (כי יכול עוד להרשיע וגם לקלקל אחרים ר"ל).

*

דער דברי חיים איז אמאל געווען זייער פאר'דביקות'ט - ביים דברי חיים האט עס געקענט געדויערן די דביקות שעות ארוכות - ער האט זיך איינמאל צוהיסט, האט דער גארליצער רב געהייסן ברענגען א טיי, דער דברי חיים איז געווען אזוי פארקאכט, און האט זיך אנגערופן 'אין עולם האצילות טרונקט מען נישט', זאגט אים דער גארליצער רב 'אין עולם האצילות היסט מען נישט'.

*

מ'זאגט נאך פונעם גארליצער רב, ער איז געווען אין סיגוט ביים ייטב לב, ער האט געפרעגט פון א בחור, וואו עסטו? האט ער געזאגט, ער עסט טעג, האט אים דער גארליצער געזאגט, אפשר עסטו אויף די ניין טעג?.

*

דער גארליצער רב האט נישט געהאט קיין סאך חסידים, ער האט נישט פארטראגן, אבער ער האט געהאט געהויבענע חסידים.

דער פתחא זוטא (הגאון רבי פנחס חיים הלוי הורוויץ ז"ל ראב"ד קאסוב) **איז געווען א גארליצער חסיד, דער ראדומישלער רב** (הגאון מהר"ש ענגל ז"ל ראב"ד קאשוי) **איז אויך געווען גארליצער חסיד.**

*

ס'איז אינטערסאנט אז דער זיידע דער עצי חיים האט אויך געוואלט פארן קיין גארליץ - ס'איז געווען נאכן קדושת יום טוב'ס הסתלקות אין שנת תרס"ד (ביום כ"ט שבט), **און דער גארליצער רב איז אוועק תרס"ו** (ביום א' אדר) **- און מיין באבע פון די מאמע'ס זייט, וואס איז געווען דעם זיידע'נס א מומע, די באבע הענדל, דעם ייטב לב'ס טאכטער, זי איז געווען די וואלאווע רעביצין** (א"ח הגה"ק רבי ישראל יעקב יוקל טייטלבוים ז"ל אבד"ק וואלאווע) **- און וויבאלד אין גארליץ איז דאך געווען א מחלוקת וועגן דאס רבנות - האט זי געבעטן פונעם זיידן** (מרן העצי חיים ז"ל) **ער זאל נישט פארן קיין גארליץ, איז ער וועגן דעם נישט געפארן.**

דער ייטב לב איז דאך געווען רב אין גארליץ, ער איז געווען קודם רב אין אוהעל נאכ'ן ישמח משה, און ער האט געהאט גרויסע רדיפות אין די שטאט, מ'האט איהם געמסר'ט אז ער איז נישט קיין בירגער, און מ'האט איהם ארויס געשטעלט פון די גבולות המדינה, איז ער אנגעקומען קיין גאליציע, האט דער דברי חיים איהם געמאכט דעמאלטס רב אין גארליץ, איז ער געווען אין גארליץ ביז ער איז געגאנגען קיין דראהביטש (אחר פטירת אביו הגה"ק רבי אלעזר ניסן ז"ל).

דער דברי חיים האט געהאט א השפעה (בכל הגלילות), **אזוי האט ער איהם געמאכט רב אין גארליץ, און נאך איהם ווען ער איז אוועק פון דארטן איז זיין ברודער רבי שמואל געווארן רב אין גארליץ** (עד יום פטירתו יום ט' מרחשון תרמ"ט ומנו"כ בקראקא).

און דאס האט געמאכט די סכסוך צווישן רבי יוקל מיטן גארליצער רב (שהי' ג"כ חתנו של מרן הייטב לב ז"ל).

דער גארליצער רב רבי ברוך - דעמאלטס איז ער נאך געווען רב אין רודניק - האט ג'טענה'ט אז זיין פאטער דער דברי חיים האט נישט אוועק געגעבן דאס רבנות אין גארליץ אויף שטענדיג, ער האט עס געגעבן נאר פאר איהם. און דער ערוגת

כל הזכויות שמורות ©

הבושם איז געווען דער דיין ביי די דין תורה, די דין תורה איז געווען אין קליינוואַרדיין. און דער ערוגת הבושם האט גע׳פסק׳נט אז דער רבי יוקל איז געערעכט.

למעשה זענען ביידע געווען רב אין גארליץ, סיי רבי יוקל איז געווען רב דארטן און סיי דער גארליצער רב, און דער קדושת יו״ט האט געזאגט פאר רבי יוקל אז ער זאל קומען קיין אונגארין און ער וועט איהם פארשאפן א רבנות אין אונגארין, אזוי איז ער אוועק געפארן פון גארליץ און איבער געלאזט די גאנצע מחלוקה, און געגאנגען קיין וואלאוע.

*

דער קדושת יו״ט איז אמאל געווען אין גארליץ ווען ביידע שוואגער׳ס זענען נאך דארט געווען, און איז געווען באזוכן ביי ביידע שוואגער׳ס, דעמאלטס איז געווען פסח שני, איז ער געווען ביים וואלאוער רב ביי רבי יוקל, און עס איז געווען דארט א סעודה מיט מצות לכבוד פסח שני, און נאכדעם איז ער געווען ביים אנדערן שוואגער, האט איהם דער גארליצער רב געזאגט אזוי אויף א ווערטל, כ׳האב געהערט אז דו האסט געגעסן חמץ שעבר עליו הפסח... (כי הרב מגארליץ לא הרשה להאנשים שהיו סרים למשמעתו לאכול מהמצות שנאפו ע״י גיסו) האט ער איהם געזאגט חמץ שעבר עליו הפסח איז נאר אסור משום קנס (כמבואר בפסחים כח.), א הייזגן האט מען געקענט קנס׳ענען, א פרעמדן קען מען נישט קנס׳ענען.

*

דער טאטע ז״ל האט דערציילט אן אינטערסאנטע מעשה, רבי בנציון באבוב׳ער האט זיך געג׳גט מיט א היתר מאה רבנים, ער איז געווען א איידעם בזיווג ראשון אין מעלין, און דער שינאווער רב איז געווען פאר דער היתר, און דער גארליצער רב איז געווען אקעגן דעם היתר, איינמאל ווען דער גארליצער רב איז געווען אין שינאווא און ער האט סיקירט דעם שינאווער רב צוליב די היתר, ער האט אים געטשעפעט פארוואס דער שינאווער רב האלט צו דעם היתר פונעם באבובער רב, און דער זיידע (מרן הגה״ק בעל עצי חיים ז״ל) איז אנגעקומען אויף שבת צום שינאווער רב – דער זיידע איז געווען א איידעם ביי רבי שלום אליעזר׳ל און ער האט געוואוינט א שטיק צייט אין טארנא ביים שווער, איז ער געפארן קיין שינאווא צום פעטער - זאגט דער שינאווער רב פאר׳ן גארליצער רב ׳וואס ווילסטו פון מיר האבן, זעהסטו טאמער מיינט מען עס אמת׳דיג האט מען אזעלכע קינדער׳ (אשר כידוע שגם מרן הקדושת יו״ט נשא בזיוו״ש עפ״י היתר ק׳ רבנים).[5]

---

5 מרן הקדושת יו״ט היה בזיוו״ר חתן הרה״ק ר׳ מנשה מראפשין זי״ע בנו וממלא מקומו של הרה״ק הרבי ר׳ אשר מראפשין זי״ע, ומסופר שכאשר הציעו לפני הרה״ק ר׳ מנשה ז״ל שיבוא בקשר החיתון עם מרן הייטב לב זי״ע ונתוועדו הרה״ק מראפשין עם הייטב לב, ועבר שם באקראי בנו השני של הייטב לב הוא מרן הקדושת יו״ט שהי׳ צעיר בכמה שנים מהילד אשר נכבדות ידובר בו עם בת הרה״ק מראפשין ז״ל, וכאשר ראהו הרה״ק מראפשין אמר להייטב לב כי רצונו לבוא אתו בקשרי החיתון אבל רק עם בנו הצעיר, וכאשר שאלו מרן הייטב לב, הרי הם שניהם ילדים ומי יודע מי יעלה על מי, השיבו הרה״ק מראפשין ׳גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל, אולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלוא הגוים׳, וככה נהיה הקדושת יו״ט לחתן הרה״ק מראפשין זי״ע.

אבל זיווג זה לא נתקיים כי לא נפקדו בזרע של קיימא והקדושת יו״ט סבל הרבה מצער גידול בנים ונשתהה עמה עשרים שנה ולא נתברכו בבנים זש״ק.

באותן השנים אשר סבל מרן הקדושת יו״ט זי״ע מצער גידול בנים היה שבור ורצוץ למאוד, ופקד נוה צדיקים ובמיוחד אצל רבו מרן הק׳ מצאנז זי״ע שיעוררו רחמים עליו שיושע בזרעא חייא וקיימא. ואחר שעברו כמו שנים ולא נפקדו באו הקדושת יו״ט ווזגתו הרבנית הצדיקת למרן הק׳ מצאנז ז״ל והוחלט והוסכם ביניהם על פי דברי מרן הק׳ ז״ל שיחכו עוד זמן קצוב ובאם לא יזכו להבנות אז יתגרשו בג״פ, וכאשר עבר הזמן הזה ולא נפקדו החליט מרן הקדושת יו״ט לקיים את אשר הותנה והוסכם מפי מרן הדברי חיים ז״ל ולתת ג״פ להרבנית ז״ל.

בימי אלול בפרוס הימים הנוראים של שנת תרל״ו לפ״ק היא שנתו האחרונה של מרן הקדוש בעל ד״ח מצאנז זי״ע עלי אדמות, נסע הקדיו״ט לצאנז להסתופף בצל מרן הק׳ ז״ל וכאשר נכנס לבית מרן הק׳ ז״ל לקבל שלום, קידמו מרן הד״ח ואמר לו שובו לכם לאהליכם, שיחזור וישוב לגור עם אשתו כימי קדם ואל ידבר אתו בענין הג״פ, והקדושת יו״ט למשמע אזנו עמד נבהל ונשתומם ולא ידע פתרון הדבר, כי הלא כבר בפירוש הסכים מרן הד״ח להג״פ.

ואמר הקדושת יו״ט בלבו הלא אח לי בבית המלך הוא גיסי הגה״ק מגארליץ זי״ע (שהי׳ חתן מרן הייטב לב זי״ע) וחקר ודרש אצלו לדעת על מה ולמה שינה מרן הד״ח את טעמו, ויענהו גיסו הגה״ק מגארליץ ואמר לו שימתין עד שיעברו ימי החגים ועד אותו עת לא ידבר עם אביו הק׳ אודות ג״פ, כי בודאי טעם צעקת אביו הק׳ הוא, בעבור כי מרן הקדוש בעל זרע קודש זי״ע מראפשיין רגיל לבוא אצלו בהקיץ בכל שנה בשבת שלפני הסליחות ללמד אתו כוונות התפלות, ומרן הקדוש מצאנז זי״ע בהאי פחדא הוה יתיב, אשר יען שמסייע להקדושת יו״ט לגרש נכדת רבו הק׳ מראפשיין זי״ע מטעם זה יקפיד עליו הרה״ק מראפשיין ולא יתגלה אליו בשנה זו וע״כ דחה הקדושת יו״ט בענין זה, וכן הי׳ שכשעברו ימי החגים דיבר עמו מרן הד״ח כמקדם בענין זה.

בין כך ובין כך נחשכו המאורות ומרן הדברי חיים ז״ל עלה בסערה השמימה בכ״ה ניסן תרל״ו לפ״ק, ומרן הקדושת יו״ט ווזגתו נתגרשו, ומרן הגה״ק משינאווא זי״ע הוא היה עמוד התווך שסייע בידי מרן הקדויו״ט שיוכל ליתן ג״פ

*

כ׳האב געהערט פונעם טאטן ז״ל אז עס איז געווען א מלמד אין גארליץ א גרויסער אריימאן, ער האט געהייסן שמואל, האט אים דער גארליצער רב אמאל געפרעגט צי ער האט שוין אויף הוצאות פון פסח, האט דער איד געזאגט אז ער האט נישט אויפן היינטיגן טאג אוודאי נישט אויף פסח, זאגט אים דער גארליצער רב ״נעם א פיאקער״, זיי האבן געגומען א פיאקער און מ׳פארט. ער פארט אוועק, ער האט נישט געזאגט וואו ער פארט, ביז ווען ער איז אנגעקומען צו א קרעטשמע, דארט האט דער גארליצער רב געהייסן אז מ׳זאל זיך אפשטעלן. זאגט ער פאר דעם איד ״גיי אריין אין די קרעטשמע, און ברענג ארויס ביר צו טרינקען״.

דער איד איז אריינגעגאנגען אין די קרעטשמע און ער זאגט פארן קרעטשמער אז דער גארליצער רב איז אינדרויסן, און ער האט געבעטן אז מ׳זאל ארויסברענגען ביר צו טרינקען. דער איד האט אנגעגאסן ביר און ארויסגעברענגט, בין כך ובין כך, ווילאנג דער איד איז אריינגעגאנגען אין די קרעטשמע זאגט דער גארליצער רב פארן בעל עגלה ״פאָר״. און ער איז אוועקגעפארן. ווען דער איד איז ארויסגעקומען זעהט ער אז איננו! דער גארליצער רב איז נעלם געווארן, ער קוקט אהער, ער קוקט אהין, דער גארליצער רב איז נישטא. דרייט ער זיך אויס און ער גייט צוריק אריין אין די קרעטשמע. דער קרעטשמער האט אים געהייסן באצאלן פאר די ביר, טענה׳עט דער איד אז ער האט נישט, ער האט נישט געזומען פאר זיך, ער האט געזומען ווייל דער גארליצער רב האט אים געהייסן אז ער זאל ברענגען ביר, און דערווייל איז ער נעלם געווארן.

דער איד האט נישט געוואלט גלייבן זיין מעשה און ער האט זיך אנגעהויבן ארומצו׳טענה׳ען מיט איהם, און ער האט פארלאנגט אז ער מוז באצאלן פאר די ביר וואס ער האט געזומען. דער איד האט

ולהינשא, ויחד עם הגאון בעל דברי גאונים ז״ל דומ״ץ סיגעט אשר היה מקושר מאוד למרן הייטב לב, ונכנס לעובי הקורה לסדר את ההיתר מאה רבנים שיוכל הקדויו״ט לגרש את זוגתו הרבנית שלא מרצונה, ושלח אגרות לגדולי ישראל עם בירור הלכה ממרן הטיב לב זי״ע וביקש מהם שיצרפו את חתימתם להיתר זו, וכל התשובות בענין זה נשלחו להדברי גאונים,

(ועי׳ בשו״ת קול אריה אבהע״ז סימן פ״ה עיי״ש שמביא תשובה מהמהר״ם שיק בענין זה, עי׳ שו״ת בית יצחק יו״ד ח״ב סי׳ ס״ד, שו״ת מהרי״א הלוי ח״א סי׳ ס״ו, שו״ת שאילת שלום מהדו״ת סי״ד ס״ג, שו״ת דברי משה מהדו״ג סי׳ כ״ח, ועוד).

כל הזכויות שמורות ©

געווײנט אז ער האט נישט צו באצאלן און ער האט דאס נישט געבעטן, דער איד האט געוואלט צוריק אהיימפארן אבער ער האט נישט געהאט קיין געלט צו דינגען א וואגן מיט וואס צו פארן, האט ער נישט געהאט קיין ברירה און ער האט געמוזט דארט בלייבן אין די קרעטשמע, און וואלטן ביז וועלן עס וועט אנקומען א צווייטער איד וואס פארט אויף זיין וועג אהיים אז ער זאל קענען מיט איהם פארן אהיים, איז ער דערווייל דארט געבליבן.

זיצט ער דארט אין די קרעטשמע און ער וואלט אויף א איד. זיצענדיג דארט זעהט ער ווי מ׳פארעט זיך און מ׳דעקט דעם טיש, האט ער געזעהן אז דא וועט שוין זיין עפעס א סעודה, האט ער זיך שוין געפרייט, קודם וועט ער שוין קענען עפעס טועם זיין, ער איז דאך שוין געווען גוט הונגעריג אויך. און עס זענען אנגעקומען אידן אין די קרעטשמע, און מ׳גייט פראווען א תנאים, איין איד פון די שטאט, א צווייטער פון די צווייטע שטאט האבן זיך משדך געווען און זיי האבן אפגעשמועסט צו פראווען דעם תנאים אינעם קרעטשמע וואס איז צוויישן די צווי שטעט.

די מחותנים זענען אנגעקומען זעהט ער גאר אז ער אליין איז געווען דער שדכן ביי דעם שידוך, ער האט דאס געהאט אנגעטראגן צום ערשט, נאר די מחותנים האבן זיך שפעטער מיישב געווען אז זיי דארפן אים נישט האבן און זיי האבן גומר געווען דעם שידוך אליין, און מ׳האט אים ניטאמאל איינגעמאלדן אז דער שידוך וועלט געשלאסן. איז ער אהין געגאנגען און געזאגט אז ער לאזט נישט ליינען די תנאים ביז מ׳באצאלט אים. ער איז געווען גערעכט האבן ביידע מחותנים ארויסגענומען געלט און אים באצאלט שדכנות.

אויף איינמאל קומט אן דער גארליצער רב מיטן וואגן, און ער זאגט "שמואל, דו האסט שוין אויף יום טוב? קום אהיים".

*

פונעם טאטן ז"ל האב איך געהערט, אז דער גארליצער רב האט געהאט א בחור א משמש, און אמאל הושענא רבה זאגט ער פארן בחור אז ס׳איז א סגולה צו האבן קינדער אז מ׳קאכט אפ די הושענות און מ׳טרונקט אויס די וואסער, זאגט ער פארן בחור ״נעם די הושענות, און קאך עס אפ און טרונקט עס, ס׳איז א סגולה צו האבן קינדער״, ער איז נאך געווען א בחור, קוקט ער אים אזוי אן, זאגט ער אים נאכאמאל ״נעם ס׳איז א סגולה צו האבן קינדער״, זאגט ער ״אז דאס איז א סגולה, פארוואס גיט עס נישט דער רבי פאר די רעביצין״ – דער גארליצער רב האט געהאט א צווייטע רעביצין (ה"ה הרבנית הצ' לאה ע"ה בת הרה"ק רבי מנחם פנחס מלאנצהוט ז"ל בת הגה"ק רבי אלעזר מלאנצהוט ז"ל בן הגה"ק בעל בני יששכר ז"ל), און זי האט געמוטשעט דעם גארליצער רב פאר קינדער - זאגט דער גארליצער רב ״נו, דו ביזסט א חכם, טרונק נישט״, דער בחור האט שפעטער החתונה געהאט, און ער האט ל"ע נישט געהאט קיין קינדער, און כל ימיו האט ער זיך געערגערט אז דער גארליצער רב האט דאך געזעהן און ער האט אים געוואלט העלפן, און ער האט נישט געהאט קיין שכל צו טרונקען, כ׳האב עס געהערט ווי דער טאטע פארציילט עס.

*

דער בחור האט שפעטער החתונה געהאט, און ער האט ל"ע נישט געהאט קיין קינדער. מיט יארן שפעטער האט ער דאס דערציילט, האט ער דאן געזאגט אז דער רבי האט דאך געזעהן וואס דא וועט זיין, און ער האט אים געוואלט געבן קינדער, ער האט נאר נישט פארשטאנען.

*

דער שפת אמת האט החתונה געהאט בזיוו"ש מיטן גארליצער רב"ס טאכטער. קומט אויס אז דער שפת אמת מיטן זיידן ז"ל דער קדושת יו"ט זענען געווען ערשטע שוועסטער-קינדער.

*

דער צאנזער רב - דער דברי חיים - האט געזאגט אז דער לעצטער גלות ווען זיין גלות אמעריקא. ער האט אמאל אויסגערעכנט, ווי די תורה איז אלץ געגאנגען אין גלות, אין שפאניא, און פראנקרייך, און דייטשלאנד, און האט געזאגט אז דער לעצטער גלות וועט זיין גלות אמעריקא.[6]

דער גארליצער רב האט אמאל געזאגט פארן שינאווער רב זאל קומען קיין אמעריקא, און ער האט געזאגט אויף זיך, אז אויב ער פארט אליין וועט מען אויף אים מיינען אז ער פארט וועגן געלט. האט ער איהם געבעטן ער זאל פארן קיין אמעריקא.

*

דער גארליצער רב ז"ל (הגה"ק רבי ברוך בן מרן הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז ז"ל) האט געזאגט פארן שינאווער רב אז מ׳וואלט געדארפט גיין וואוינען אין אמעריקא (לצורך הצלת נפשם של אלפי בני ישראל שנספו לשם), אזוי האט ער געזאגט בימים ההם. און ער האט געזאגט ״אז איך וועל פארן, וועט מען זאגן אז איך מיין וועגן געלט, אבער דו ביזטו דאך א איש אמת״,[7] וועגן דעם האט ער געזאגט פארן שינאווער רב ער זאל פארן קיין אמעריקא, ס׳איז דא אסאך אידן דארטן, און ס׳איז דא אסאך וואס מ׳דארף אויפצוטוהן אין אמעריקא. האט דער גארליצער רב געבעטן און געמוטשעט ער זאל יא קומען.[8]

זכותו יגן עלינו
ועל כל ישראל אמן

---

6 עיין בס׳ י״ג אורות (ח״א עמ׳ צ״ו) שמביא מימרא זו בשם הרה"ק רבי סיני מזמיגראד זי"ע, שהרה"ק מצאנז אמרו פע"א לפני קידוש בדביקות נלהבה.

7 ידוע מה שהעיד עליו אביו מרן הדברי חיים בתשובותיו (ח״ב או״ח סי׳ א׳): "בני הרב וכו׳ האבדק"ק שינאווא שלדעתי אינו משנה הדיבור אפילו יהבו ליה כל חללא דעלמא וכו׳, ועדותו נאמנה עלי מאוד, כי ידעתי שלא יכזב בעד כל חללי דעלמא".

8 עיין בס׳ שיח זקנים (ח״ח עמ׳ רט״ז) בשם א׳ שהיה השדכן בהשידוך של הרה"ק מציעשנוב (בעל דברי שמחה) בנו של הרה"ק משינאווא עם בתו של הרה"ק המהר"י מבעלזא, ובעת התנאים ישב סמוך להרה"ק משינאווא ובעלזא, ושמע שהרה"ק משינאווא אמר למחותנו מבעלזא: ס׳פארן ארויס אזויפיל אידן קיין אמעריקא, און מ׳הערט וואס ס׳טוהט זיך דארטן, מ׳טאר נישט מפקיר זיין קיין אידן, זיי זענען פשוט׳ע אידן ארבייטער, מ׳דארף ארגאנזירן און אהין שיקן הונדערט רבנים, הונדערט מלמדים, הונדערט שוחטים, אז זיי זאלן נישט זיין כצאן בלי רועה, ואחז הרה"ק משינאווא את זקנו ואמר: ווען נישט די ווייסע בארד וואלט איך אליין געפארן, וחזר על דבריו כמה פעמים. והמשיך ואמר: איך בין אויף דער עלטער און איך האב נישט קיין כח, ענה לו הרה"ק מבעלזא: ניין, אונז ארבעט מיר מיט אלע כוחות אז מ׳זאל נישט פארן קיין אמעריקא.

ועיין בס׳ אוצר הסיפורים (עמ׳ קט״ו) שהרה"צ רבי יא"ז מרגליות זצ"ל שמע מהגה"ק מבארנוב זצ"ל שהיה בבעלזא כשבאו משלחת מאמעריקא ובכו לפני הרה"ק המהר"י שיבוא להכשיר ולטהר את אמעריקא, או שישלח שלוחים מטעמו, והרה"ק אמר להם שיתיישב בדבר, ואחר כמה ימים הסביר להם שהיות שלא דרכו שם תלמידי בעש"ט הק׳ קשה מאוד להחדיר שם תורה ויראה, אך יעץ להם שילכו למדינת ליטא ויחפשו שם רב שימלא משאלותם, ואכן אז לקחו את רבי יעקב יוסף ז"ל, עיי"ש הסיפור באריכות גדולה.

כל הזכויות שמורות ©